

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У
СУЧАСНОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Білоус Олена Сергіївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Криворізький національний університет

Постановка проблеми у загальному виді... Проблема гармонізації інтелектуального й емоційного розвитку особистості як важлива складова майбутнього вчителя не може бути вирішена спонтанно, без цілеспрямованих і систематичних зусиль, як з боку самих майбутніх педагогів, так і з боку викладачів вищої школи, без забезпечення умов, які стимулюють професійний ріст і самоствердження студентів у вибраній сфері. У цьому плані немаловажну роль відіграє освітній простір вищої школи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблема освітнього простору усе більше привертає увагу дослідників. Сутнісні характеристики цього поняття досліджувалися Є. Бондаревською, Б. Гершунським, Ю. Громико, Е. Ямбургом і ін. Конкретизація його підструктур: інформаційної, виховної, полімовної проводилася В. Караківським, А. Мудрик, Л. Венгер і ін. Простір з позицій суб'єкта освіти вивчався Н. Боритко, С. Кульневичем, В. Сериковим, В. Слободчиковим. Середовище ВНЗу як частина освітнього простору, прийоми й технології її проектування, обґрунтування моделей вузівського середовища і її можливостей у розвитку студентів як майбутніх фахівців залучала багатьох учених (О. Газмана, М. Кларина, В. Слободчикова, В. Петровського й ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття... Освітній простір мислиться як середовище розвитку особистості. Середовище вищої школи поєднує в собі фактори, які впливають на зміст і спрямованість освітніх процесів, становлення особистості, що навчається, як суб'єкта культури, професійної діяльності й власного життя. Вивчення принципів і змісту діяльності, зв'язків і відносин учасників освітнього процесу, механізмів самоорганізації й саморозвитку послужило підставою для введення в систему педагогічного знання нового поняття "єдиний освітній простір".

Метою статті є пошук шляхів та засобів формування професіоналізму майбутніх педагогів у сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітнє середовище не є постійним, статичним простором. Динамічність освітнього середовища є тією умовою, що забезпечує розвиток безпосередніх учасників педагогічного процесу. Ю. Афанасьєв визначає освітнє середовище як різноманітний, різнорівневий світ навчальних матеріалів, організований так, щоб дозволити студентам

докопуватися до суті різних предметних областей, відкривати для себе зміст теоретичних побудов найбільш значимих мислителів. В. Ясвін розглядає освітнє середовище як систему впливу й умов формування особистості, виділяючи в її структурі просторово-архитектурний, соціальний і психодидактичний елементи. В. Слободчиков визначає його як систему взаємодій, зв'язів і відносин. В. Вачков уважав, що освітнє середовище - це інтегративний процес взаємодії вчителі й учня, орієнтований на особистість як найважливішу цінність. Незважаючи на розходження точок зору на сутність освітнього середовища, всі автори єдині в одному, що воно, як механізм синергетичного характеру, забезпечує саморозвиток суб'єктів освітнього процесу.

Освітнє середовище, з одного боку, повинно відрізнитися креативністю, забезпечувати умови для прояву волі, пошукової активності і інтересу до навчальної діяльності, створенню нового, з іншого боку, - умови для гармонізації інтелекту й емоцій, задоволення прагнень студентів до прогресивного розвитку за допомогою добровільних зусиль самої особистості.

Однієї з найважливіших характеристик освітнього середовища вищого навчального закладу виступає гуманітаризація, тобто загальнокультурний, загальнозначущий характер освіти, її універсальність і фундаментальність.

Основні механізми освітнього середовища відбивають реальні закономірності розвитку особистості майбутнього фахівця: по-перше, базові потреби (потреба у фізичній активності, комунікації, пізнанні, естетичному перетворенні), властиві майбутнім учителям, знаходять можливість прояву в ній; по-друге, сфери компетентності особистості відповідають сферам реального буття особистості в обстановці вищої педагогічної освіти (різноманітні види діяльності: навчально-пізнавальна, педагогічна, досугова, побутова і суспільна стимулюють активність студентів як природньо-соціальна якість їхньої особистості). Не менш важливою особливістю освітнього середовища є проектування різних форм діяльності відповідно до потребнісного вектора й їх професійної компетентності. Збіг характеру діяльності з потребами студента приводить до того, що ця діяльність породжує в нього внутрішні спонукання до участі в ній, стимулює їх активність.

В умовах освітнього, педагогічно організованого й професійно спрямованого середовища студенти завжди виступають суб'єктами діяльності, її активними учасниками й організаторами, що стимулює їхній особистісний зріст. Цей процес протікає поетапно. На першому етапі майбутній педагог опановує способами навчальної праці й нормами професійної діяльності. При цьому відбувається становлення студента як суб'єкта професійної діяльності або особистості, її професійного вигляду. На другому етапі - йде формування потреб у професійній діяльності, тобто становлення

професійних характеристик особистості майбутнього вчителя. На третьому етапі формується потреба у творчості, у нестандартному вирішенні професійних проблем. На всіх етапах відбувається розвиток їхньої творчої активності як важливої складової педагогічного професіоналізму.

Ступінь активності майбутніх педагогів багато в чому залежить від того, наскільки в освітнім середовищі існують можливості реалізації зв'язку між професійними знаннями й позитивно-емоційним відношенням до них у результаті формування особистісного змісту педагогічної освіти.

Освітнє середовище містить у собі засоби, які можуть стимулювати потреби студентів у знаннях, уміннях і навичках, прагнення взаємодіяти з новими обставинами й здатність надавати своїй діяльності особистісний зміст, забезпечити психологічний комфорт повною мірою. В освітньому середовищі навчальна інформація сприймається як цінність, спосіб саморозвитку й самореалізації, якщо відбувається осмислення інтелектуального й емоційного досвіду, усвідомлення придбаних цінностей і емоційно-ціннісного відношення до навколишнього світу. В освітньому середовищі повинні бути умови для гармонізації емоцій і інтелектуальних устремлінь студентів.

Як стверджує С. Подмазін, важливими характеристиками освітньо-емоційного середовища є: насиченість середовища сенсорними стимулами; наявність різних видів діяльності (комунікативної, пізнавальної, творчої й ін.); ступінь волі вибору видів і способів діяльності; перевага позитивних емоцій і психологічного комфорту; насиченість освітнього середовища педагогічною взаємодією, співробітництвом і співтворчістю викладачів і студентів.

Педагогічне освітнє середовище забезпечує створення психологічного комфорту й готовність діяти й взаємодіяти в освітньому процесі; акцентування інформації з урахуванням ціннісних критеріїв; спрямованість сприйняття відповідно до педагогічних цілей; зміна ситуаційного контексту; зміна відносин між учасниками навчального процесу; підвищення ймовірності народження нових ідей, поглядів, позицій.

Освітнє середовище повинно містити в собі засоби й умови, що забезпечують перетворення студента з об'єкта на суб'єкт навчальної діяльності, демократизацію й гуманізацію відносин у системі "викладач - студенти", модернізацію змісту педагогічної підготовки, метою якої повинна бути особистість студента, його творча активність як показник педагогічного професіоналізму. Освітнє середовище вищої школи покликане забезпечити сукупність умов для самореалізації можливостей і здібностей кожного студента, додати професійній підготовці особистісно-орієнтований характер. Цього можна домогтися в тому випадку, якщо освітній процес буде частиною соціокультурного середовища, у якій перебувають

майбутні педагоги.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку... Основні механізми освітнього середовища відбивають реальні закономірності розвитку особистості майбутнього педагога. Проектування освітнього середовища у вузівській практиці повинне бути спрямоване на створення морально-здорової атмосфери, забезпечення психологічного комфорту, свободи дій і ситуації успіху кожному студентові.

Резюме. В статті розглядається проблема формування професіоналізму педагога ВНЗу як однієї з основ його професійної діяльності.

Ключові слова: освітнє середовище, професійна діяльність, гармонізація, інтелектуальний та емоційний розвиток.

Резюме. В статье рассматривается проблема формирования профессионализма педагога ВУЗа как одной из основ его профессиональной деятельности. **Ключевые слова:** образовательная среда, профессиональная деятельность, гармонизация, интеллектуальное и эмоциональное развитие.

Summary. The problem of forming university teacher's professionalism as one of the foundations of his career is considered in this article.

Keywords: learning environment, professional activities, harmonization, intellectual and emotional development.

Подано до редакції 15.07.2011